

Antea Group Archeologie 2018/109

Bureauonderzoek

**Uitbreiding bedrijventerrein Cereslaan West te
Heesch**

projectnummer 434270
definitief revisie 00
5 december 2022

Antea Group Archeologie 2018/109

Bureauonderzoek

Uitbreiding bedrijventerrein Cereslaan-West te Heesch

projectnummer 434270

definitief revisie 00
5 december 2022

Auteurs

C.I. Nater
H.J.L.C. Koopmanschap

Opdrachtgever

Gemeenschappelijke Regeling Heesch West

Gecontroleerd: B. van Dijck

datum vrijgave
5-12-2022

beschrijving revisie 00
definitief

vrijgave
ir. H.A.M. van de Wetering

Inhoudsopgave

	Blz.
Samenvatting	2
1 Inleiding	3
2 Beschrijving onderzoekslocatie	4
2.1 Begrenzing onderzoeks- en plangebied	4
2.2 Huidig en toekomstig gebruik	5
2.3 Archeologisch beleid	6
2.4 Landschappelijke situatie	6
2.4.1 Historische situatie en mogelijke verstoringen	9
3 Bekende waarden	13
3.1 Archeologische waarden	13
3.2 Ondergrondse bouwhistorische waarden	18
4 Archeologische verwachting	19
4.1 Bestaande verwachtingskaarten	19
4.2 Gespecificeerde archeologische verwachting	20
5 Conclusies en advies	22
5.1 Conclusies	22
5.2 (Selectie)advies	22
Literatuur en geraadpleegde bronnen	23
Lijst met afbeeldingen	25
Bijlagen	
1 Archeologische perioden	
2 AMZ-cyclus	
Kaartbijlagen	
434270-ARCHIS Gegevens uit ARCHIS	

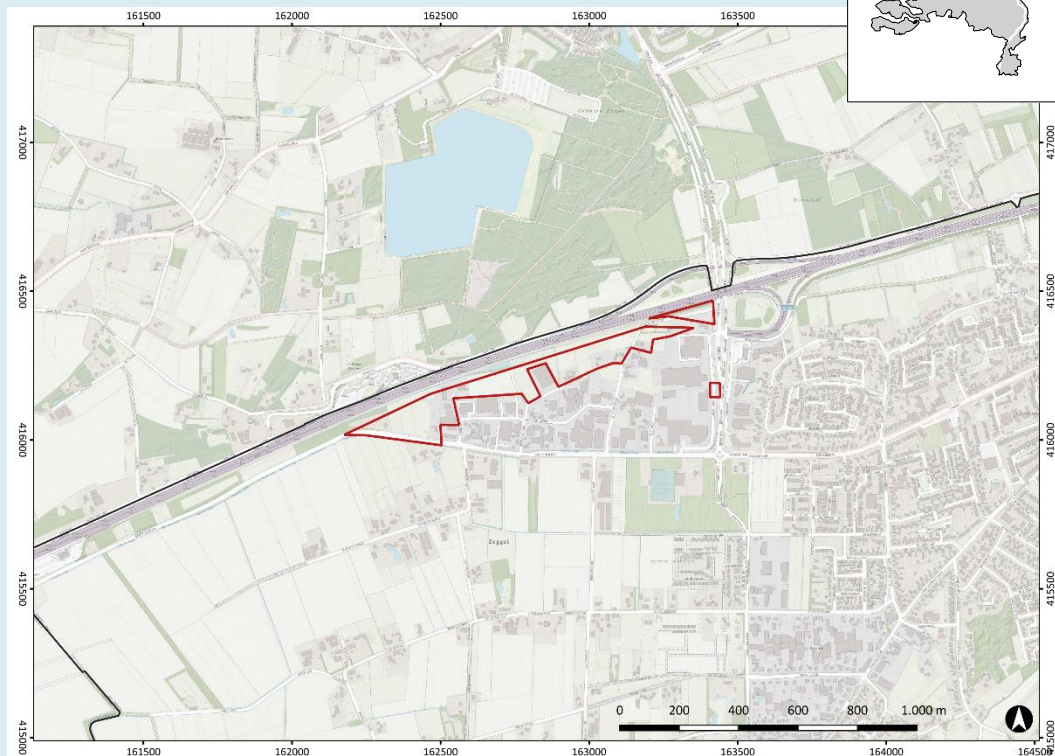
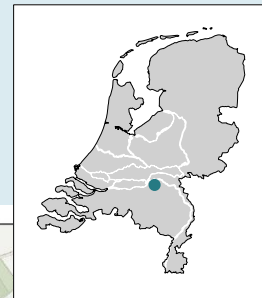
Administratieve gegevens

Projectnummer Antea Group 434270
OM-nummer 4618842100
Provincie Noord-Brabant
Gemeente Bernheze
Plaats Heesch
Toponiem Cereslaan-West (voorheen Vismeerstraat)

Kaartblad 45E
Coördinaten 163410/416449 163395/416359
162793/416121 162498/416188
Opdrachtgever Gemeenschappelijke Regeling Heesch West
Uitvoerder Antea Group
Datum uitvoering juli 2018 (actualisatie mei 2022)
Projectteam B. van Dijck (projectleider)
G. Sophie (senior KNA-Archeoloog)
C.I. Nater (senior KNA-Archeoloog)

Vrijgave conform KNA H.J.L.C. Koopmanschap (senior KNA-archeoloog)
Bevoegd gezag Gemeente Bernheze
Deskundige Bevoegd gezag Anne-Marie Visser (Monumentenhuys Brabant)

Beheer documentatie Antea Group

Afbeelding 1. Uitsnede topografische kaart 1:25.000 met ligging plangebied (niet op schaal).

Samenvatting

In opdracht van de Gemeenschappelijke Regeling Heesch West heeft Antea Group tussen juli en september 2018 een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied van de uitbreiding van bedrijventerrein Cereslaan-West (voorheen Vismeerstraat) te Heesch, gemeente Bernheze. Het onderzoek heeft bestaan uit een archeologisch bureauonderzoek (protocol 4002). Dit project is vervolgens stil komen te liggen en begin 2022 weer opgestart. Dit bureauonderzoek is naar aanleiding van de gewijzigde plannen geactualiseerd in mei 2022.

De gemeenten Bernheze en de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Heesch West zijn voornemens het bestaande bedrijventerrein Vismeerstraat in Heesch uit te breiden/af te ronden. Het deel waar dit onderzoek betrekking op heeft, betreft het gebied langs het bestaande bedrijventerrein Vismeerstraat en de nieuwe verbindingsweg ten zuiden van de A59 van/naar regionaal bedrijventerrein Heesch West (zie ook afbeelding 1). Bij de aanlegwerkzaamheden behorend bij het bouwrijp maken en daarna kunnen eventuele archeologische waarden worden verstoord.

Er geldt binnen het plangebied een verwachting op archeologische resten uit de ijzertijd/Romeinse tijd en de late middeleeuwen/nieuwe tijd. Niettemin kunnen resten uit andere periodes niet op voorhand worden uitgesloten. Of er potentieel behoudenswaardige resten in het plangebied aanwezig zijn, is mede afhankelijk van de aard en intactheid van de oorspronkelijke bodemopbouw in het plangebied, die op dit moment nog niet voldoende bekend is.

Antea Group adviseert dan ook om in het plangebied een verkennend booronderzoek uit te voeren om de mate van intactheid van de bodemopbouw en eventueel aanwezige archeologische lagen te bepalen. Op die manier kan een gefundeerd advies worden gegeven over de impact van de herinrichting van het plangebied en de noodzakelijke archeologische onderzoeken die daarvoor moeten worden uitgevoerd.

Dit is een selectieadvies. Het nemen van een selectiebesluit is voorbehouden aan het bevoegd gezag, in dezen de gemeente Bernheze.

1 Inleiding

In opdracht van Gemeenschappelijke Regeling Heesch West heeft Antea Group tussen juli en september 2018 een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied van de uitbreiding/afroning van bedrijventerrein Cereslaan-West te Heesch, gemeente Bernheze. Het onderzoek heeft bestaan uit een archeologisch bureauonderzoek (protocol 4002). Dit project is vervolgens stil komen te liggen en begin 2022 weer opgestart. Dit bureauonderzoek is naar aanleiding van de gewijzigde plannen geactualiseerd in mei 2022.

De gemeenten Bernheze en de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Heesch West zijn voornemens het bestaande bedrijventerrein Vismeerstraat in Heesch uit te breiden/af te ronden. Het deel waar dit onderzoek betrekking op heeft, betreft het gebied langs het bestaande bedrijventerrein Vismeerstraat en de nieuwe verbindingsweg ten zuiden van de A59 van/naar regionaal bedrijventerrein Heesch West (zie ook afbeelding 1). Bij de aanlegwerkzaamheden behorend bij het bouwrijp maken en daarna kunnen eventuele archeologische waarden worden verstoord. Op het gebied rust een dubbelbestemming Archeologie, wat betekent dat het gebied onderzoeksplchtig is in het kader van het gemeentelijk beleid.

Het archeologisch onderzoek dient als onderbouwing voor de ruimtelijke procedure. Een bureauonderzoek is de eerste stap binnen de Archeologische Monumentenzorg (AMZ, zie bijlage 2). Het doel van het uitvoeren van een archeologisch bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Voor het opstellen van een dergelijke verwachting wordt gebruik gemaakt van reeds bekende archeologische waarnemingen, historische kaarten, bodemkundige gegevens en informatie over de landschappelijke situatie.

Een gespecificeerde verwachting gaat in op de mogelijke aanwezigheid, het karakter, de omvang, datering en eventuele (mate van) verstoring van archeologische waarden binnen het plangebied.

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de BRL 4000, protocol 4002 met daarin besloten de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.1.

2 Beschrijving onderzoekslocatie

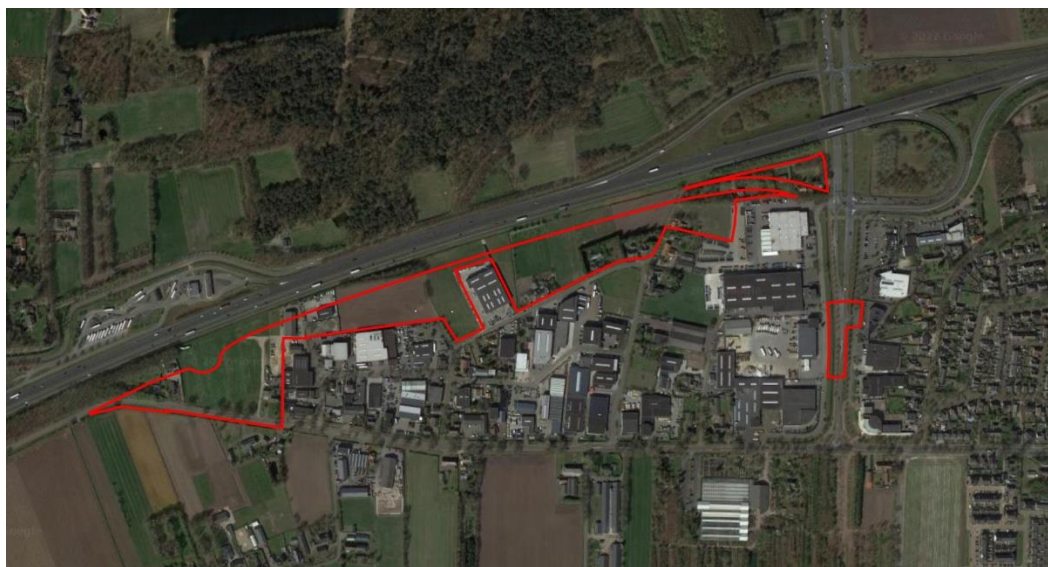
Het is van belang een onderscheid te maken tussen plangebied enerzijds en onderzoeksgebied anderzijds. Met plangebied wordt het gebied bedoeld waarop de in de inleiding genoemde plannen en/of werkzaamheden betrekking hebben. Voor dit plangebied wordt in de regel ook de ruimtelijke procedure gevoerd waarvan dit archeologisch onderzoek een onderdeel is. Binnen dit gebied kunnen eventueel aanwezige archeologische resten verstoord worden.

De gemeenten Bernheze en de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Heesch West zijn voornemens het bestaande bedrijventerrein Vismeerstraat in Heesch uit te breiden/af te ronden. Het totale gebied is circa 10 ha groot.

Het onderzoeksgebied is het gebied waar informatie over wordt ingewonnen om een goed beeld te krijgen van de (te verwachten) archeologische waarden. Dit gebied is veelal groter dan het plangebied. In dit geval wordt een zone van circa 1.000 m rondom het plangebied voldoende geacht om het gespecificeerd verwachtingsmodel op te kunnen stellen. Dit omdat dit gebied landschappelijk en historisch een vergelijkbare bewonings- en ontginningsgeschiedenis zal hebben gekend.

2.1 Begrenzing onderzoeks- en plangebied

Het plangebied wordt aan de noordkant begrensd door de nieuwe ontsluitingsweg ten zuiden van de A59 van/naar regionaal bedrijventerrein Heesch West, aan de zuidkant door het bestaande bedrijventerrein Vismeerstraat en aan de oostkant door de Cereslaan. In het westen loopt het plangebied tot aan de Bosschebaan (*afbeelding 2*). Ten zuiden van het plangebied bevindt zich het reeds bestaande bedrijventerrein. Langs de Cereslaan is een klein blokje aan het plangebied toegevoegd, omdat hier mogelijk een nieuwe verkeersaansluiting van een bedrijf op de Cereslaan gerealiseerd wordt.

Afbeelding 2. De locatie van het plangebied (rood omlijnd) weergegeven op een recente luchtfoto

2.2 Huidig en toekomstig gebruik

Huidig gebruik plangebied

In de huidige situatie is het plangebied een tussengebied tussen het bestaande bedrijventerrein Vismeerstraat en de A59. Het wordt deels nog beperkt agrarisch gebruikt. Er liggen enkele woningen en bedrijven in het gebied. Aan de noordzijde loopt een watergang. Aan de randen van het plangebied liggen groenstructuren (bomen en houtwallen)

Autonoom wordt tussen de noordgrens van het plangebied en de A59 een nieuwe ontsluitingsweg aangelegd van/naar het nog te realiseren regionale bedrijventerrein Heesch West. Deze weg maakt geen onderdeel uit van het plan, deze hoort bij het bestemmingsplan Heesch-West. Het bestemmingsplan Heesch West is vastgesteld, maar momenteel (voorjaar 2022) nog niet onherroepelijk.

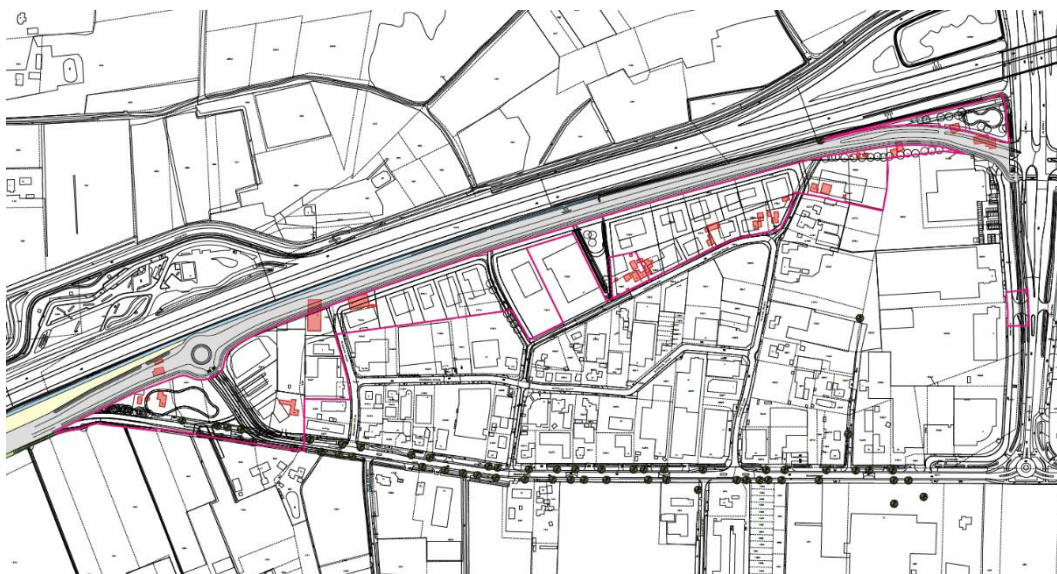
Consequenties toekomstig gebruik

Het doel van de uitbreiding/afroning van het bedrijventerrein is om extra bedrijventerrein te realiseren voor lokale en regionale bedrijven, de intensiveringsmogelijkheden binnen het plangebied te benutten en de stedenbouwkundige structuur te versterken. Het plan biedt circa 5 ha (netto) ruimte aan nieuwe uitgeefbare bedrijfskavels (afbeelding 3). De precieze verstoringsdieptes zijn afhankelijk van de toekomstige bouwplannen per kavel, en derhalve nog niet bekend. Er zal echter naar verwachting niet dieper worden gegraven dan 3,5 m –mv.¹ Deel van de herontwikkeling is de sloop van een aantal bestaande panden (afbeelding 4). Deze zijn of worden aangekocht door de GR.

Afbeelding 3. De voorgenomen plannen in concept (bron: KuiperCompagnons/KruitKok Architecten, 2022).

¹ Informatie via C. van Nuland (gemeente Bernheze).

Afbeelding 4. De te slopen gebouwen (in rood) (bron: KuiperCompagnons, 2022).

2.3 Archeologisch beleid

Het plangebied valt binnen het bestemmingsplan Bedrijventerrein Bernheze. Ter plaatse van het plangebied geldt een dubbelbestemming Waarde – Archeologie 3. Gebieden met deze dubbelbestemming zijn onderzoeksplichtig indien de oppervlakte meer dan 2.500 m² bedraagt of de verstoringsdiepte meer bedraagt dan 0,4 m –mv. Het plangebied overschrijdt deze waarden en is derhalve onderzoeksplichtig voor een archeologisch onderzoek overeenkomstig de BRL 4000 en de vigerende KNA versie (4.1).

2.4 Landschappelijke situatie

Geomorfologie en AHN

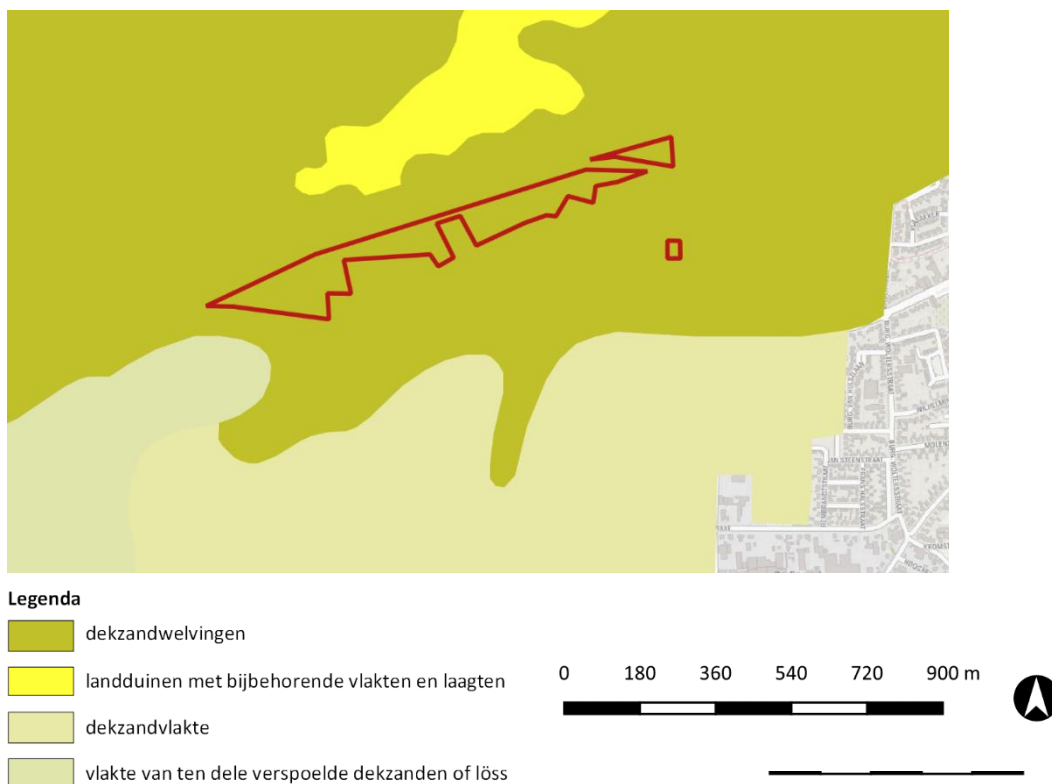
Het plangebied ligt iets ten westen van de grens tussen de Roerdalslenk en de Peelhorst. Deze horst (stijgingsgebied) en slenk (dalingsgebied) zijn ontstaan door een oud systeem van evenwijdige breuken in de ondergrond. In de loop van het mesozoïcum (geologisch tijdvak onderverdeeld in trias-jura-krijt: tussen circa 251 en 65 miljoen jaar geleden) tot en met heden is het oorspronkelijke hoogteverschil van 20 m geleidelijk opgevuld geraakt met zee-, rivier- en eolische afzettingen.

De diepe ondergrond bestaat uit rivierterrassen, afgezet door de Rijn en de Maas in het vroeg en midden-pleistoceen (Formatie van Sterksel en Beegden). Vanaf het midden-pleistoceen werden de temperatuurschommelingen, die het pleistoceen als geheel karakteriseren, steeds extremer. Uiteindelijk was er sprake van ijstijden en tussenijstijden. Gedurende de ijstijden hadden de rivieren een vlechtend karakter: ze bestonden uit vele ondiepe geulen, die een groot deel van het jaar droog lagen. Tijdens de koudste fase van de laatste ijstijd, het weichselien (115.000-10.000 jaar geleden), was zelfs sprake van een poolwoestijn. Door het gebrek aan begroeiing konden de fijne rivierafzettingen gaan stuiven, waardoor uiteindelijk op de grove rivierafzettingen in de Roerdalslenk een dik pakket dekzand is afgezet. Ook in het plangebied ligt het dekzand aan de oppervlakte. Deze afzettingen behoren tot de Formatie van Boxtel.

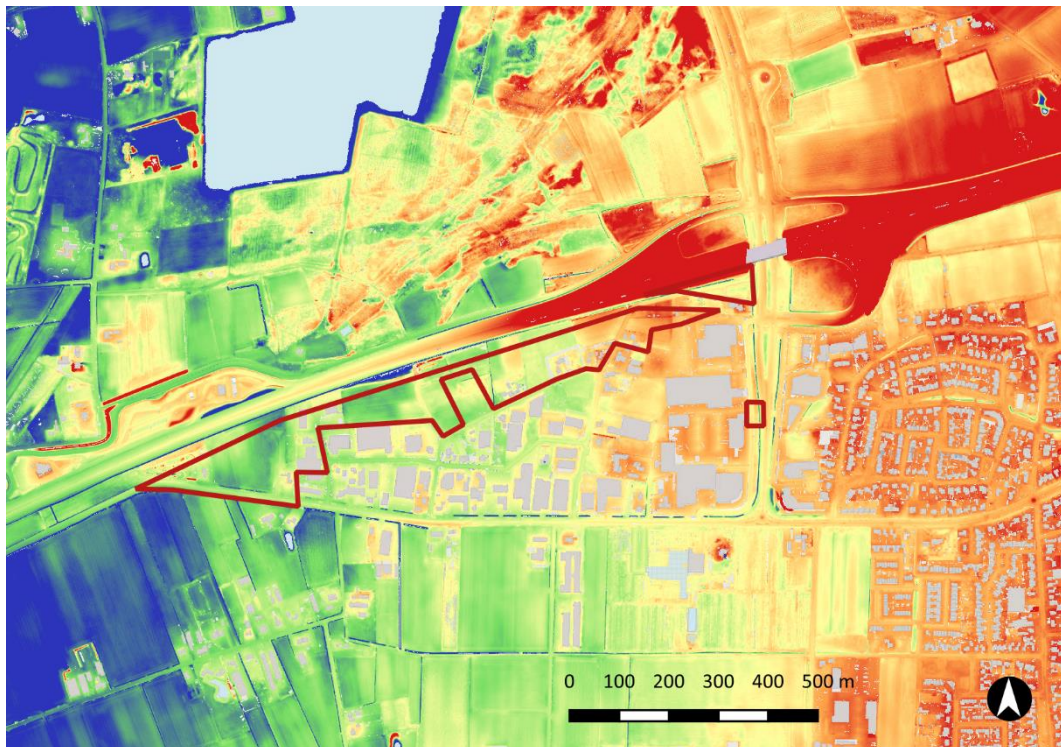
In het holoceen (vanaf 10.000 jaar voor heden) is sprake van een geleidelijke temperatuurstijging. Door het afsmelten van het landijs steeg de zeespiegel. Dit was op het land merkbaar door het stijgen van de grondwaterspiegel: het land vernatte en in de laagste gedeelten van het landschap ontstond veen. In de beekdalen is enige sedimentatie doorgegaan gedurende het holoceen. Naast leem en klei die in de beekdalen werden afgezet, raakten ook afgesneden meanderbochten met zware klei en veen opgevuld (Laagpakket van Singraven). Op grotere schaal ontstonden er in de beekdalen ook hoogveenkussens die tot de Formatie van Nieuwkoop worden gerekend.

In de loop van het holoceen begint ook de mens een steeds actievere rol te spelen in de vorming van het zandlandschap. Met name als gevolg van agrarische activiteit wordt de oorspronkelijke begroeiing verwijderd en worden er akkerbouwcomplexen aangelegd. Door het verdwijnen van de bossen kon ook in de middeleeuwen nog verstuing plaats vinden en transporteerden beekjes en rivieren zand van de hoger gelegen delen naar de lager gelegen delen. Op de arme zandgronden werd de grond daarnaast verbeterd door middel van het opbrengen van mestplaggen, waardoor in de middeleeuwen rondom de dorpskernen de zogenaamde essen ontstonden. In de laaggelegen gronden werd het hoogveen gewonnen ten behoeve van ontginning en turfwinning.

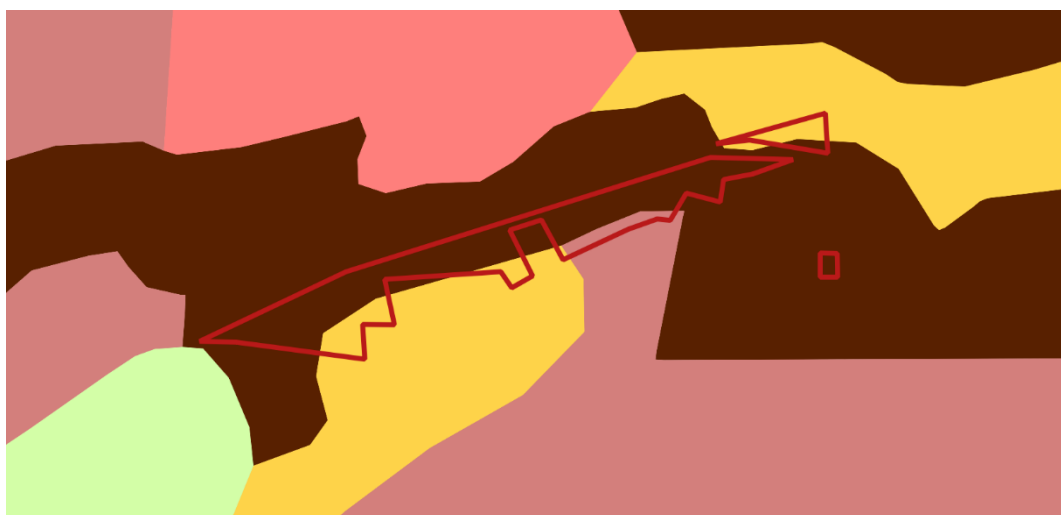
Op de geomorfologische kaart (afbeelding 5) is te zien dat het plangebied gelegen is op dekzandwelingen. In de omgeving bevinden zich verder landduinen en (ten dele verspoelde) dekzandvlakten. De maaiveldhoogte van het plangebied ligt rond 6,3 - 7,4 m +NAP (afbeelding 6). Ten oosten van Heesch bevindt zich de hoger gelegen horst, en naar het westen toe (waar dus ook het plangebied ligt) neemt de maaiveldhoogte geleidelijk af.

Afbeelding 5. Het plangebied (rood omlijnd) weergegeven op de globale geomorfologische kaart (schaal 1:15.000; bron: archis.cultureelerfgoed.nl).

Afbeelding 6. Het plangebied (rood omlijnd) weergegeven op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) (schaal 1:15.000; bron: ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer).
Blauw: 6 m +NAP; rood: 8 m +NAP.

Legenda

veldpodzolgronden	beekeerdgronden
gooreerdgronden	laarpodzolgronden
hoge zwarte enkeerdgronden	bebouwing
kanteerdgronden	

0 100 200 300 400 500 m

Afbeelding 7. Het plangebied (rood omlijnd) weergegeven op de bodemkaart (schaal 1:15.000; bron: archis.cultureelerfgoed.nl).

0 50 100 150 200 250 m

Bodem en grondwater

Op de bodemkaart (afbeelding 7) is te zien dat het plangebied zich grotendeels bevindt op hoge zwarte enkeerdgronden. Zwarte enkeerdgronden zijn ontstaan door het opbrengen van heideplaggen binnen een potstelsysteem. Aan de randen van het plangebied bevinden zich gooreerdgronden en laarpodzolgronden. Ook andere eerdgronden en podzolgronden bevinden zich in de omgeving van het plangebied.

Het plangebied bevindt zich grotendeels in een zone met grondwatertrap VI. Hiervoor geldt dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand tussen 0,4 en 0,8 m –mv ligt, en de gemiddeld laagste grondwaterstand op meer dan 1,2 m –mv. Het zuidelijkste puntje van het plangebied ligt in een zone met grondwatertrap V, waarbij de gemiddeld hoogste grondwaterstand op minder dan 0,4 m –mv ligt, en de gemiddeld laagste grondwaterstand op meer dan 1,2 m –mv.

De noordoostelijke rand van het plangebied bevindt zich in grondwatertrap III. Hiervoor geldt een gemiddeld hoogste grondwaterstand van minder dan 0,4 m –mv, en een gemiddeld laagste grondwaterstand tussen 0,8 en 1,2 m –mv.

2.4.1 Historische situatie en mogelijke verstoringen

Beknopte historische situatie

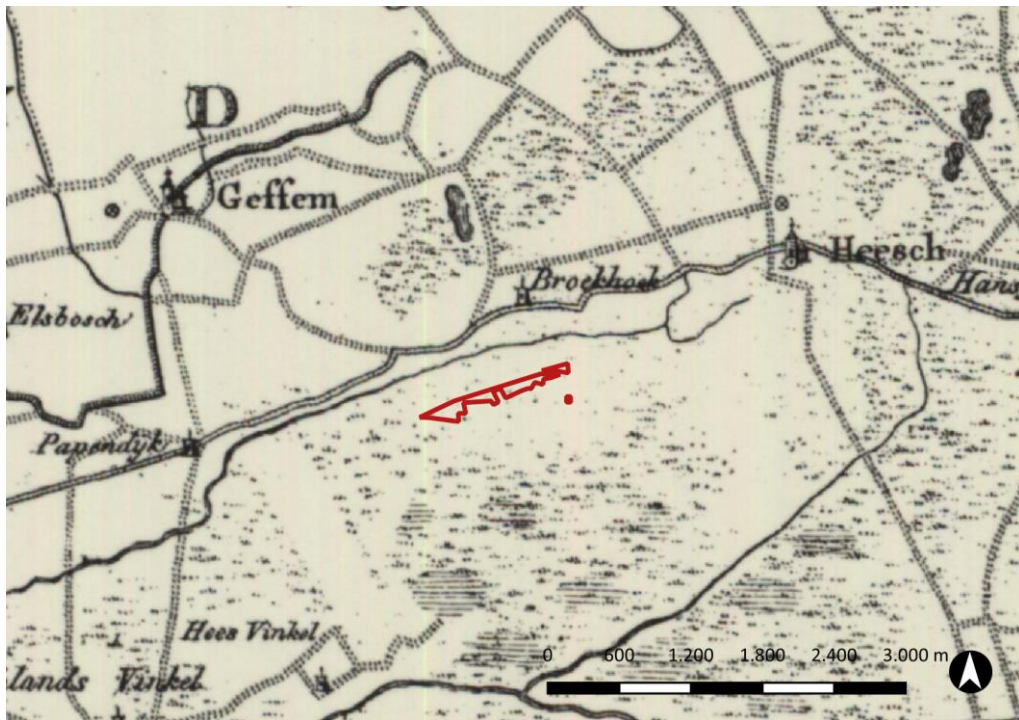
Op de historische kaart uit 1815 (afbeelding 8) is te zien dat het plangebied zich destijds nog in landelijk gebied bevond. De dorpskern van Heesch, Geffem en Broekhoek zijn op de kaart aangegeven, maar in de omgeving van het plangebied bevinden zich nog geen bebouwing of wegen. Op de kadastrale kaart die van rond 1811-1832 dateert en de historische kaarten uit 1850 en 1868 (afbeelding 9 t/m afbeelding 11) is dit veranderd: in het gebied zijn straten aangelegd en zijn enkele gebouwen met bijbehorende erven gerealiseerd. De rest van de percelen is in gebruik als bouwland.² Wel blijft het gebied nog lange tijd landelijk van aard. Pas in de tweede helft van de twintigste eeuw wordt er wat meer gebouwd in de omgeving. Ook is in 1978 (afbeelding 12) voor het eerst de A59 ingetekend op de kaart. In 2010 heeft de bebouwde kom van Heesch zich uitgebreid tot vlakbij het plangebied, en is bovendien het huidige industrieterrein herkenbaar (afbeelding 13). De bebouwing die zich momenteel in het plangebied bevindt dateert uit de jaren 60.³

Mogelijke verstoringen

Het is mogelijk dat de reeds aanwezige bebouwing en infrastructuur enige mate van verstoring met zich heeft meegebracht, maar de omvang hiervan is niet bekend.

² beeldbank.cultureelerfgoed.nl, OAT10073A030.

³ bagviewer.kadaster.nl.

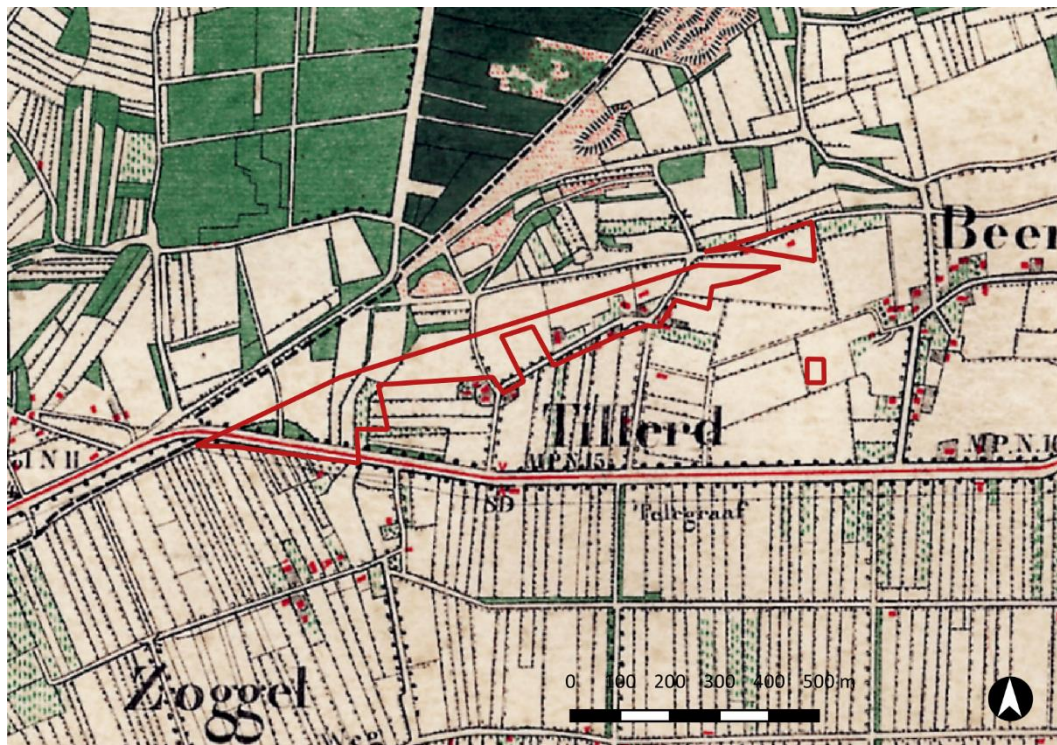
Afbeelding 8. Het plangebied weergegeven op de historische kaart uit 1815
(schaal 1:50.000, bron: www.topotijdreis.nl).

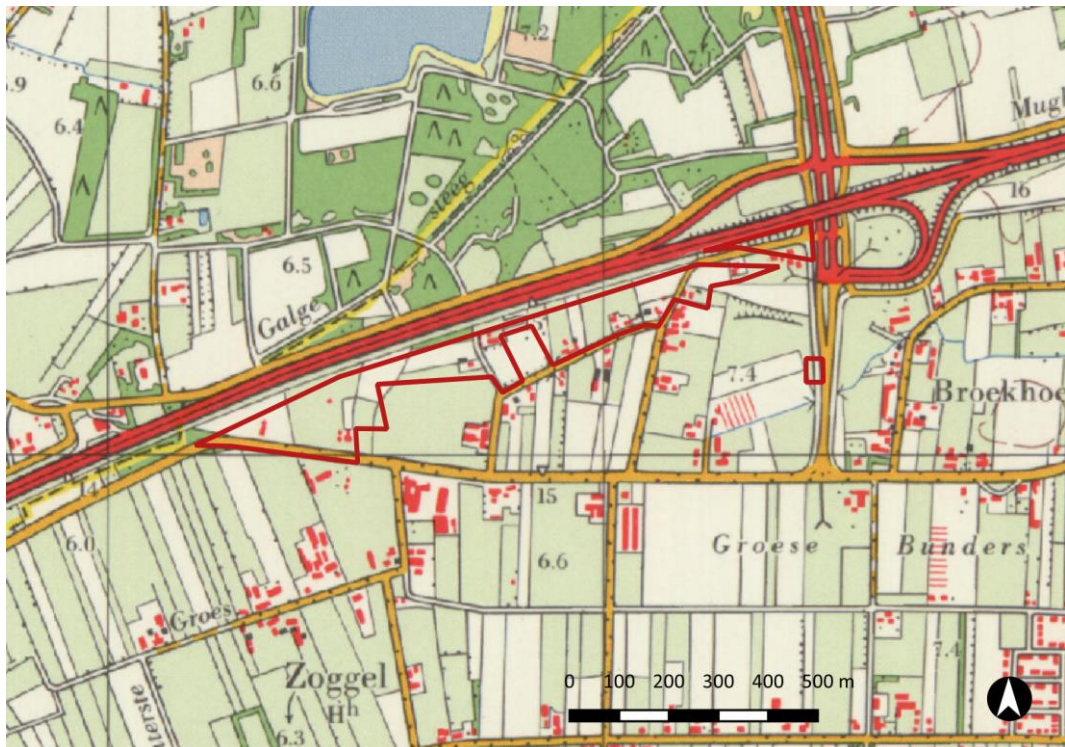
Afbeelding 9. Het plangebied weergegeven op de kadastrale minuut uit 1811-1832
(bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

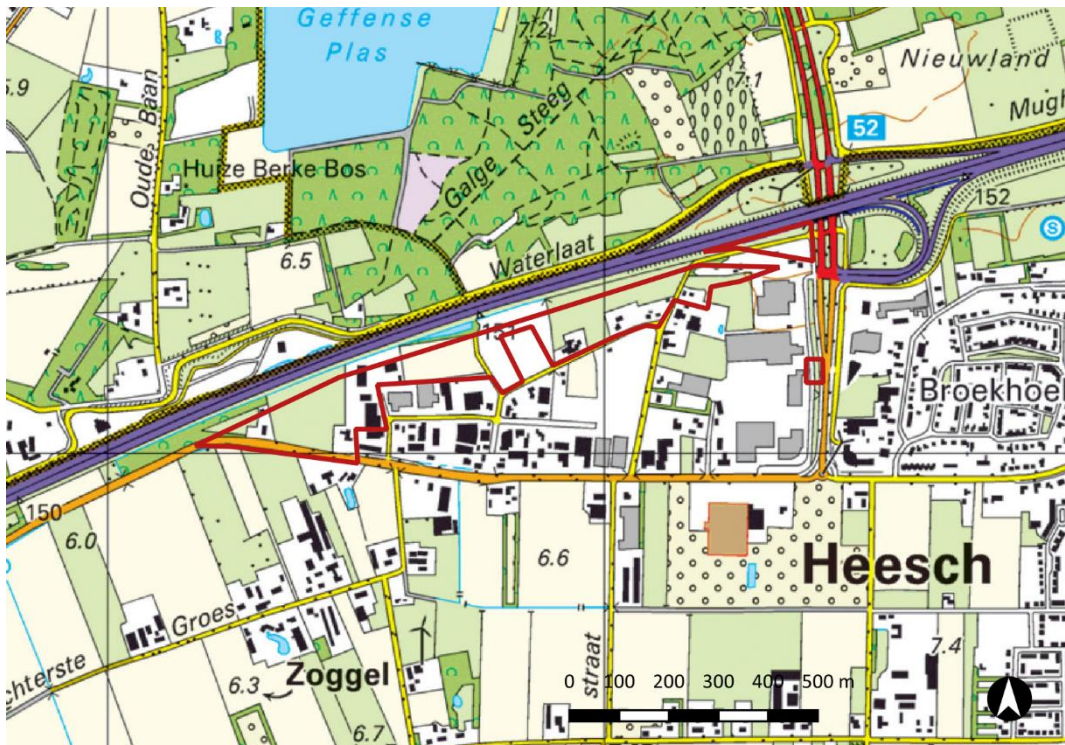
Afbeelding 10. Het plangebied weergegeven op de historische kaart uit 1850
(schaal 1:15.000, bron: www.topotijdreis.nl).

Afbeelding 11. Het plangebied weergegeven op de historische kaart uit 1868
(schaal 1:15.000, bron: www.topotijdreis.nl).

Afbeelding 12. Het plangebied weergegeven op de historische kaart uit 1978
(schaal 1:15.000, bron: www.topotijdreis.nl).

Afbeelding 13. Het plangebied weergegeven op de historische kaart uit 2010
(schaal 1:15.000, bron: www.topotijdreis.nl).

3 Bekende waarden

3.1 Archeologische waarden

Gegevens uit ARCHIS: AMK-terreinen

Binnen het onderzoeksgebied bevinden zich geen AMK-terreinen.

Gegevens uit ARCHIS: archeologische waarnemingen

In tabel 1 zijn de archeologische waarnemingen die binnen het onderzoeksgebied gedaan zijn weergegeven. OM-nummer 2129396100 wordt in de volgende paragraaf besproken. OM-nummer 2771450100 betreft de vondst van enkele artefacten uit het mesolithicum en de late middeleeuwen. De locatie bevindt zich circa 500 m westelijk van het plangebied. Ongeveer 200 m verder naar het oosten toe bevindt zich OM-nummer 2771459100. Dit betreft een aantal vondsten (aardewerk en vuursteen) vanaf het paleolithicum tot en met de late middeleeuwen. OM-nummer 2771467100 is gelegen op ongeveer 150 m ten oosten van het plangebied. Het gaat om een grote hoeveelheid aardewerk uit de ijzertijd tot en met nieuwe tijd. Ook nummer 2771483100 betreft een grote hoeveelheid vondsten, op circa 100 m noordoostelijk van het plangebied. Hier gaat het om voornamelijk aardewerk uit de bronstijd tot en met nieuwe tijd. Op dezelfde locatie is nog een stuk aardewerk uit de nieuwe tijd gevonden (OM-nummer 2771564100). OM-nummer 2771597100 betreft aardewerk uit de late middeleeuwen/nieuwe tijd, gevonden op ruim 100 m noordelijk van het plangebied.

Op ruim 400 m ten oosten van het plangebied bevindt zich OM-nummer 2771629100. Hierbij is voornamelijk aardewerk gevonden daterend tussen de ijzertijd en late middeleeuwen. Nummer 2788478100 ligt een kleine 100 m zuidwestelijk van het plangebied, en betreft een aantal scherven aardewerk, voornamelijk daterend tussen de ijzertijd en de nieuwe tijd.

OM-nummer 2904696100 betreft de vondsten van een ijzertijd nederzetting op circa 400 m ten oosten van het plangebied. Nummer 2924516100 betreft oppervlaktevondsten van Romeins aardewerk, gevonden op circa 200 m ten noordoosten van het plangebied.

OM-nummer 2924524100 betreft de vondst van ongeveer duizend scherven van Romeins aardewerk op ongeveer 300 m noordoostelijk van het plangebied. OM-nummer 3089181100 betreft aardewerkvondsten daterend van de late ijzertijd tot en met de late middeleeuwen. Deze zijn aangetroffen op circa 500 m oostelijk van het plangebied. Op circa 300 m ten zuiden van het plangebied is een hoeveelheid laatmiddeleeuws aardewerk gevonden in een waterput (OM-nummer 3089619100).

OM-nummer 3229368100 betreft de vondst van een groot blok zandsteen/kwartsiet, dat mogelijk een fragment is van een rotsgravure. Dit stuk is later hergebruikt in een boerderij die in 1939 is afgebrand. Deze vondst is gedaan binnen het plangebied, tussen de Vismeerstraat en de Geffensestraat.

Tabel 1. Archeologische waarnemingen binnen onderzoeksgebied (bron: ARCHIS)

Zaakid	begin	eind	complextipe	verwerving
2129396100	-	-	-	archeologisch: boring
2129396100	Late Middeleeuwen A	-	-	archeologisch: boring
2129396100	Paleolithicum	-	-	archeologisch: boring
2129396100	Vroeg Romeinse Tijd	-	-	archeologisch: boring
2129396100	Vroege Middeleeuwen C	Late Middeleeuwen B	-	archeologisch: boring
2771450100	Late Middeleeuwen	Late Middeleeuwen	-	niet-archeologisch
2771450100	Mesolithicum	Mesolithicum	-	niet-archeologisch
2771459100	IJzertijd	IJzertijd	-	niet-archeologisch
2771459100	Late Middeleeuwen	Late Middeleeuwen	-	niet-archeologisch
2771459100	Late Middeleeuwen B	Late Middeleeuwen B	-	niet-archeologisch
2771459100	Paleolithicum	Bronstijd	-	niet-archeologisch
2771459100	Vroege Middeleeuwen D	Late Middeleeuwen A	-	niet-archeologisch
2771467100	IJzertijd	IJzertijd	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch
2771467100	Late Middeleeuwen A	Late Middeleeuwen A	-	niet-archeologisch
2771467100	Late Middeleeuwen B	Late Middeleeuwen B	-	niet-archeologisch
2771467100	Late Middeleeuwen B	Nieuwe Tijd	-	niet-archeologisch
2771467100	Midden Romeinse Tijd	Midden Romeinse Tijd	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch
2771467100	Romeinse Tijd	Romeinse Tijd	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch
2771467100	Vroege Middeleeuwen A	Vroege Middeleeuwen A	-	niet-archeologisch
2771467100	Vroege Middeleeuwen C	Vroege Middeleeuwen C	-	niet-archeologisch
2771483100	IJzertijd	IJzertijd	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch
2771483100	IJzertijd	Late Middeleeuwen	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch
2771483100	Late Middeleeuwen	Late Middeleeuwen	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch
2771483100	Late Middeleeuwen A	Late Middeleeuwen A	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch
2771483100	Late Middeleeuwen B	Late Middeleeuwen B	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch
2771483100	Midden Bronstijd		bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch
2771483100	Midden Romeinse Tijd	Laat Romeinse Tijd A	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch

Zaakid	begin	eind	complextyp	verwerving
2771483100	Midden Romeinse Tijd	Midden Romeinse Tijd	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch
2771483100	Neolithicum		bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch
2771483100	Romeinse Tijd	Romeinse Tijd	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch
2771483100	Vroeg Romeinse Tijd B	Midden Romeinse Tijd	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch
2771483100	Vroege Middeleeuwen C	Vroege Middeleeuwen C	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch
2771564100	Nieuwe Tijd	Nieuwe Tijd	-	niet-archeologisch
2771597100	Late Middeleeuwen A	Late Middeleeuwen A	-	niet-archeologisch
2771597100	Late Middeleeuwen B	Late Middeleeuwen B	-	niet-archeologisch
2771597100	Late Middeleeuwen B	Nieuwe Tijd	-	niet-archeologisch
2771597100	Nieuwe Tijd	Nieuwe Tijd	-	niet-archeologisch
2771629100	IJzertijd	Romeinse Tijd	-	niet-archeologisch
2771629100	Late Middeleeuwen B	Late Middeleeuwen B	-	niet-archeologisch
2771629100	Midden Romeinse Tijd	Midden Romeinse Tijd	-	niet-archeologisch
2771629100	Paleolithicum		-	niet-archeologisch
2771629100	Vroege Middeleeuwen C	Vroege Middeleeuwen C	-	niet-archeologisch
2788478100	IJzertijd	IJzertijd	-	niet-archeologisch: graafwerk
2788478100	Late Middeleeuwen B	Late Middeleeuwen B	-	niet-archeologisch: graafwerk
2788478100	Late Middeleeuwen B	Nieuwe Tijd	-	niet-archeologisch: graafwerk
2788478100	Neolithicum	-	-	niet-archeologisch: graafwerk
2904696100	IJzertijd	IJzertijd	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch
2924516100	Romeinse Tijd	Romeinse Tijd	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch: kartering
2924524100	IJzertijd	Romeinse Tijd	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch: kartering
2924524100	Romeinse Tijd	Romeinse Tijd	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch: kartering
2924524100	Vroeg Romeinse Tijd	Laat Romeinse Tijd A	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch: kartering
3089181100	Late IJzertijd	Late IJzertijd	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch
3089181100	Late Middeleeuwen	Late Middeleeuwen	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch

Zaakid	begin	eind	complextipe	verwerving
3089181100	Late Middeleeuwen B	Late Middeleeuwen B	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch
3089181100	Romeinse Tijd	Romeinse Tijd	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch
3089181100	Vroege Middeleeuwen C	Late Middeleeuwen	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch
3089181100	Vroege Middeleeuwen D	Late Middeleeuwen	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch
3089619100	Late Middeleeuwen	Late Middeleeuwen	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch
3089619100	Late Middeleeuwen B	Late Middeleeuwen B	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch
3229368100	Laat Paleolithicum	IJzertijd	-	niet-archeologisch: graafwerk

Gegevens uit ARCHIS: eerdere onderzoeken

In tabel 2 is een overzicht weergegeven van archeologische onderzoeken die binnen het onderzoeksgebied hebben plaatsgehad. OM-nummer 2129396100 betreft een booronderzoek circa 300 m noordwestelijk van het plangebied. Hierbij zijn archeologische resten aangetroffen uit het mesolithicum en de middeleeuwen. Een begrenzing van de eventuele vindplaats kon niet worden vastgesteld.⁴

OM-nummer 2153347100 betreft een karterend booronderzoek op circa 300 m ten zuiden van het plangebied. Het rapport is helaas niet opgenomen in Archis of in DANS.

Het onderzoek met OM-nummer 2255034100 heeft plaatsgevonden op ongeveer 200 m ten zuiden van het plangebied. Hierbij zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.⁵

OM-nummer 2273810100 betreft een onderzoek op circa 500 m zuidoostelijk van het plangebied. Uit dit bureauonderzoek bleek dat in de omgeving op de hoge enkeerdgronden en gooreerdgronden archeologische resten uit de ijzertijd/Romeinse tijd en de late middeleeuwen zijn aangetroffen. Uit het booronderzoek dat hierop volgde (2275277100), bleek dat zich ter plaatse een gooreerdgrond en veldpodzol bevonden, mogelijk geëvolueerd naar hoge enkeerdgrond en laarpodzol. De verwachting is op basis hiervan respectievelijk middelhoog en laag.⁶

OM-nummer 2291047100 ligt ruim 400 m oostelijk van het plangebied. Vanwege de ligging op een gooreerdgrond en de ouderdom van de afzettingen, werd een vervolgonderzoek geadviseerd.⁷

OM-nummer 2308754100 is gelegen op ongeveer 400 m ten zuiden van het plangebied. Hiervoor gold een verwachting voor de perioden late middeleeuwen en nieuwe tijd, maar bij het booronderzoek bleek het terrein verstoord te zijn tot voorbij het archeologische niveau.⁸

⁴ Krekelbergh en De Boer, 2006.

⁵ Van de Velde et al., 2009.

⁶ Wullink en Wijnen, 2010.

⁷ Nillesen, 2011.

⁸ Spoelstra en Kaptein, 2011.

OM-nummer 2312617100 bevindt zich ruim 500 m noordwestelijk van het plangebied. Verdere informatie is in Archis en DANS helaas niet bekend. Hetzelfde geldt voor OM-nummer 2329125100 en 2329133100.

Het onderzoek met OM-nummer 2332908100 ligt op ongeveer 250 m ten zuidoosten van het plangebied. Hier werden resten verwacht uit de ijzertijd/Romeinse tijd en late middeleeuwen/nieuwe tijd. Het gebied bleek echter verstoord tot voorbij het niveau van de bouwwerkzaamheden.⁹

OM-nummer 2335208100 bevindt zich circa 800 m ten zuidoosten van het plangebied. Bij het inventariserend onderzoek bleek dat de hoge verwachting ter plaatse moest worden bijgesteld naar laag.¹⁰

OM-nummer 4023475100 en 4023483100 zijn een bureau- en booronderzoek op de rand van het plangebied. Hierbij bleek dat vanwege de ligging op een dekzandrug een verwachting geldt vanaf het paleolithicum. In de boringen zijn onverstoorde dekzandafzettingen waargenomen, afgedekt door een eerddek. Er werd een proefsleuvenonderzoek geadviseerd.¹¹

Dit proefsleuvenonderzoek is inmiddels ook uitgevoerd (OM-nummer 4040355100), en daarbij zijn alleen sporen en vondsten uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd aangetroffen (waaronder ook recente verstoringen). Het gaat vooral om erfafscheidingen. Er is geen vervolgonderzoek geadviseerd.¹²

Tabel 2. Eerder uitgevoerde onderzoeken binnen onderzoeksgebied (bron: ARCHIS).

Zaakid	OM-nr (oud)	type onderzoek	uitvoerder
2129396100	18780	archeologisch: boring	BILAN Bureau Interdisciplinaire Landschapsanalyse
2153347100	22170	archeologisch: boring	RAAP Archeologisch Adviesbureau
2255034100	36596	archeologisch: boring	Synthegra BV
2273810100	39191	archeologisch: bureauonderzoek	Econsultancy BV
2275277100	39406	archeologisch: boring	Archaeological Research en Consultancy
2291047100	41623	archeologisch: bureauonderzoek	Synthegra BV
2308754100	43980	archeologisch: boring	Oranjewoud BV
2312617100	44530	archeologisch: bureauonderzoek	Archeopro
2329125100	46687	archeologisch: boring	Archeopro
2329133100	46688	archeologisch: boring	Archeopro
2332908100	47245	archeologisch: boring	IDDS Archeologie B.V.
2335208100	47556	archeologisch: boring	BAAC BV
4023475100	-	archeologisch: bureauonderzoek	Econsultancy BV
4023483100	-	archeologisch: boring	Econsultancy BV
4040355100	-	archeologisch: proefputten/proefsleuven	Econsultancy BV
4544338100	-	archeologisch: bureauonderzoek	Transect

⁹ Koekkelkoren en Moerman, 2011.

¹⁰ Krekelbergh, 2011.

¹¹ Stiekema, 2017.

¹² De Boo van Uijen, 2017.

3.2 Ondergrondse bouwhistorische waarden

Het is mogelijk dat er nog bebouwingsresten in de bodem aanwezig zijn van de huizen die op de kadastrale minuut staan aangegeven. Afgezien daarvan zijn er geen ondergrondse bouwhistorische waarden bekend die geregistreerd zijn.

4 Archeologische verwachting

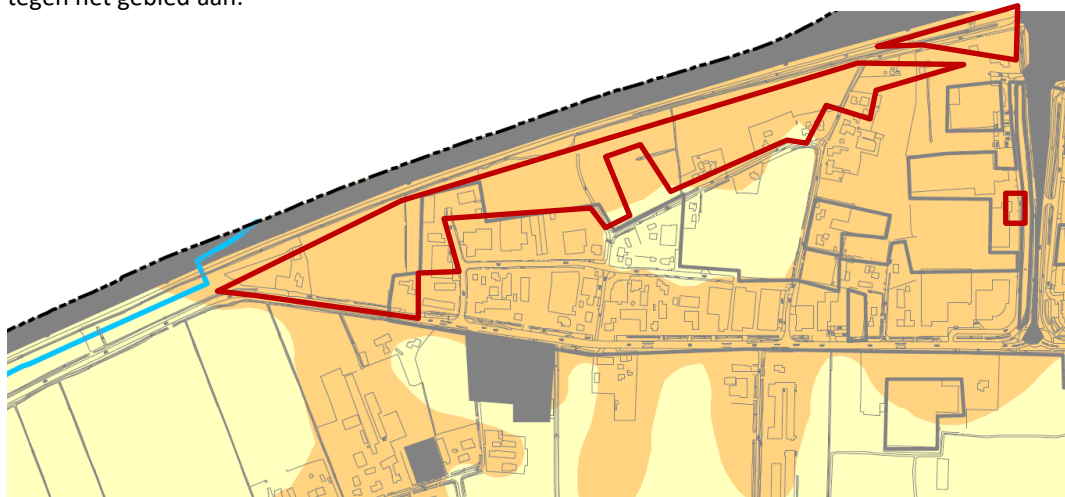
4.1 Bestaande verwachtingskaarten

Provinciale verwachtingskaart

Op de cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Noord-Brabant zijn geen geregistreerde objecten aangegeven binnen het plangebied.¹³

Gemeentelijke verwachtingskaart

Op de gemeentelijke archeologische beleidskaart (*afbeelding 14*) valt het plangebied vrijwel volledig in een zone met middelhoge verwachting. Alleen een stukje van de zuidelijke rand heeft een lage verwachting. Op de cultuurhistorische waardenkaart is te zien dat zich binnen het plangebied oude akkers bevinden (*afbeelding 15*). Ook ligt er een wegtracé van hoge waarde tegen het gebied aan.

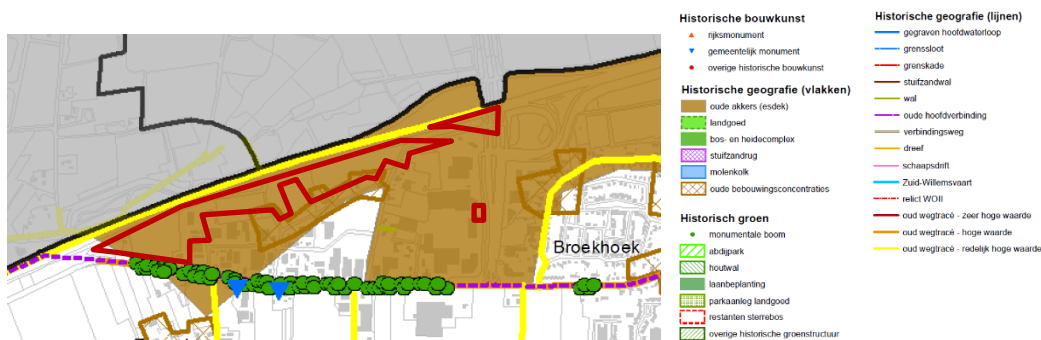

Beleidscategorie

1		Wettelijk beschermd archeologisch monument
2		Gebieden van zeer hoge archeologische waarde
3		Gebieden van hoge archeologische waarde
4		Gebieden met een hoge archeologische verwachting
5		Gebieden met een middelhoge archeologische verwachting
6		Gebieden met een lage archeologische verwachting
7		Gebieden zonder archeologische verwachting of archeologisch vrijgegeven

Afbeelding 14. Het plangebied (rood omlijnd) weergegeven op de gemeentelijke beleidskaart (bron: www.bernheze.org).

¹³ noord-brabant.maps.arcgis.com.

Afbeelding 15. Het plangebied (rood omlijnd) weergegeven op de gemeentelijke cultuurhistorische waardenkaart (bron: www.bernheze.org).

4.2 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van de hiervoor gepresenteerde gegevens kan het volgende gespecificeerde verwachtingsmodel voor het plangebied binnen de voorgenomen herontwikkeling opgesteld worden.

Datering

Archeologische resten worden vooral verwacht voor de periode ijzertijd/Romeinse tijd en late middeleeuwen/nieuwe tijd, gebaseerd op vondsten en onderzoeken die in de omgeving hebben plaatsgevonden.

Complextype

Uit de ijzertijd en de Romeinse tijd kunnen resten van grotere huizen/nederzettingen worden verwacht, net als schuren, spiekers en opstallen. Verder kunnen sporen van agrarische activiteit worden aangetroffen, zoals percelingsgreppels. Daarnaast kunnen ook menselijke begravingen/crematies worden aangetroffen, afhankelijk van de datering variërend van vlakgraven tot crematiegraven. Ook off-site materiaal kan worden verwacht.

Uit de middeleeuwen en nieuwe tijd kunnen eveneens nederzettingen en resten van agrarische activiteit worden verwacht. Resten van bebouwing uit de nieuwe tijd kunnen ook aanwezig zijn.

Omvang

De omvang kan variëren van puntvondsten tot nederzettingen van enkele honderden vierkante meters.

Diepteligging

Sporen uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd kunnen direct in of onder de moderne bouwvoor verwacht worden. Oudere sporen worden verwacht in de top van de C-horizont.

Locatie

Archeologische resten kunnen binnen het gehele plangebied voorkomen, gezien het feit dat de daadwerkelijke bodemopbouw op dit moment nog niet bekend is.

Uiterlijke kenmerken

IJzertijd tot en met late middeleeuwen: resten en structuren die wijzen op een sedentair, agrarisch bestaan. Nederzettingen: paalgaten (huizen, spieker, opstallen, schuren), greppels, waterputten (met of zonder houten beschoeiingen) en afvalkuilen.

IJzertijd/Romeinse tijd: periodespecifieke wijze van het begraven/cremeren van de doden.

Middeleeuwen en nieuwe tijd: nederzetting- en ontginningsporen en resten van agrarische landinrichting.

Mogelijke verstoringen

Er zijn geen specifieke gegevens bekend over recente verstoringen. Het zou echter kunnen dat de bodem enigszins verstoord is geraakt door de bouw en verbouw van de aanwezige bebouwing.

5 Conclusies en advies

5.1 Conclusies

Er geldt binnen het plangebied een verwachting op archeologische resten uit de ijzertijd/Romeinse tijd en de late middeleeuwen/nieuwe tijd. Niettemin kunnen resten uit andere periodes niet worden uitgesloten. Deze verwachting is gebaseerd op de onderzoeken die in de omgeving van het plangebied zijn uitgevoerd, de geomorfologische situatie ter plaatse en de historische informatie die bekend is over het gebied.

5.2 (Selectie)advies

Of er resten in het plangebied aanwezig zijn, is voor een groot deel afhankelijk van de bodemopbouw in het plangebied, die op dit moment nog niet voldoende bekend is. Antea Group adviseert dan ook om in het plangebied een verkennend booronderzoek uit te voeren om de mate van intactheid van de oorspronkelijke bodemopbouw en eventueel aanwezige archeologische lagen te bepalen. Op die manier kan een gefundeerd advies worden gegeven over de impact van de herinrichting van het plangebied en de noodzakelijke archeologische onderzoeken die daarvoor moeten worden uitgevoerd.

Dit is een selectieadvies. Het nemen van een selectiebesluit is voorbehouden aan het bevoegd gezag, in dezen de gemeente Bernheze.

Antea Group
Oosterhout, december 2022

Literatuur en geraadpleegde bronnen

Boo van Uijen, E.M. de, 2017. *Rapportage Proefsleuvenonderzoek Vismeerstraat te Heesch in de gemeente Bernheze*. Econsultancy bv, Swalmen.

Koekkelkoren, A.M.H.C. en S. Moerman, 2011. *Archeologisch bureauonderzoek & Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase. Broekhoek 44a – Cereslaan 6, Heesch Gemeente Bernheze*. B&G rapport 1260. IDDS Archeologie, Noordwijk.

Krekelbergh, N.J., 2011. *Heesch Plangebied Beemdstraat. Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek*. BAAC bv, 's-Hertogenbosch.

Krekelbergh, N. en E. de Boer, 2006. *Maasdonk (NB), Waterlaat/ Geffense Bosjes. Archeologisch vooronderzoek*. BILAN, Tilburg.

Nillesen, R., 2011. *Bureauonderzoek, Broekhoek 1 – Broekhoek 20-24 te Heesch*. Synthegra bv, Valkenswaard.

Spoelstra, A. en I.N. Kaptein, 2011. *Archeologische Rapporten Oranjewoud 2010/156. Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek in het plangebied 'De Erven' te Heesch, gemeente Bernheze (N-Br.)*. Oranjewoud B.V., Heerenveen.

Stiekema, M., 2017. *Archeologisch bureauonderzoek en verkennend booronderzoek Vismeerstraat te Heesch in de gemeente Bernheze*. Econsultancy bv, Swalmen.

Tol, A., P. Verhagen & M. Verbruggen, 2012: *Leidraad inventariserend veldonderzoek. Deel: karterend booronderzoek*. SIKB.

Velde, E. van de, Hagens, D.T.P., Leuving, J.H.F. en T. Deville, 2009. *Bureauonderzoek en karterend veldonderzoek d.m.v. boringen, Achterste Groes te Heesch*. Synthegra bv, Valkenswaard.

Wullink, A.J. en J.J.A. Wijnen, 2010. *Een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van boringen aan de Bosschebaan te Heesch, gemeente Bernheze (NB)*. ARC-Rapporten 2010-77. ARC, Geldermalsen.

Kaarten

- Bodemkaart van Nederland, 1:50.000, STIBOKA/Alterra, Wageningen
- Grote Historische Atlas (1830-1855), Wolters Noordhoff, Groningen
- Geomorfologische kaart 1:50.000, Alterra, Wageningen
- Kadastrale kaarten 1811-1832 (<http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>)
- Topografische kaart 1:25000 (<http://kadata.kadaster.nl>)
- Archeologische beleidskaart gemeente Bernheze (<https://www.bernheze.org/data/downloadables/1/8/archeologische-beleidskaart-gemeente-bernheze.pdf>)
- Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Bernheze (<https://www.bernheze.org/data/downloadables/2/4/cultuurhistorische-waardenkaart-gemeente-bernheze.pdf>)
- noord-brabant.maps.arcgis.com

Internet

- ahn.maps.arcgis.com
- beeldbank.cultureelerfgoed.nl
- www.archis.cultureelerfgoed.nl
- www.atlasleefomgeving.nl
- www.pdok.nl
- www.ruimtelijkeplannen.nl
- www.topotijdreis.nl
- bagviewer.kadaster.nl

Lijst met afbeeldingen

Afbeelding 1. Uitsnede topografische kaart 1:25.000 met ligging plangebied (niet op schaal).....	1
Afbeelding 2. De locatie van het plangebied (rood omljnd) weergegeven op een recente luchtfoto (schaal 1:15.000).....	4
Afbeelding 3. De voorgenomen plannen in concept (bron: KuiperCompagnons/KruitKok Architecten, 2022).	5
Afbeelding 4. De te slopen gebouwen (in rood) (bron: KuiperCompagnons, 2022).	6
Afbeelding 5. Het plangebied (rood omljnd) weergegeven op de globale geomorfologische kaart (schaal 1:15.000; bron: archis.cultureelerfgoed.nl).	7
Afbeelding 6. Het plangebied (rood omljnd) weergegeven op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) (schaal 1:15.000; bron: ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer). Blauw: 6 m +NAP; rood: 8 m +NAP.....	8
Afbeelding 7. Het plangebied (rood omljnd) weergegeven op de bodemkaart (schaal 1:15.000; bron: archis.cultureelerfgoed.nl).	8
Afbeelding 8. Het plangebied weergegeven op de historische kaart uit 1815 (schaal 1:50.000, bron: www.topotijdreis.nl).....	10
Afbeelding 9. Het plangebied weergegeven op de kadastrale minuut uit 1811-1832 (bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl).	10
Afbeelding 10. Het plangebied weergegeven op de historische kaart uit 1850 (schaal 1:15.000, bron: www.topotijdreis.nl).....	11
Afbeelding 11. Het plangebied weergegeven op de historische kaart uit 1868 (schaal 1:15.000, bron: www.topotijdreis.nl).....	11
Afbeelding 12. Het plangebied weergegeven op de historische kaart uit 1978 (schaal 1:15.000, bron: www.topotijdreis.nl).....	12
Afbeelding 13. Het plangebied weergegeven op de historische kaart uit 2010 (schaal 1:15.000, bron: www.topotijdreis.nl).....	12
Afbeelding 14. Het plangebied (rood omljnd) weergegeven op de gemeentelijke beleidskaart (bron: www.bernheze.org).....	19
Afbeelding 15. Het plangebied (rood omljnd) weergegeven op de gemeentelijke cultuurhistorische waardenkaart (bron: www.bernheze.org).	20

Bijlagen

Archeologische perioden	Beschrijving van de archeologische perioden
AMZ-cyclus	Beschrijving en weergave van de Archeologische Monumentenzorg

Kaartbijlagen

434270-ARCHIS	Waarnemingen, onderzoeken en archeologische monumenten
---------------	--

Over Antea Group

Antea Group is het thuis van 1500 trotse ingenieurs en adviseurs. Samen bouwen wij elke dag aan een veilige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. Je vindt bij ons de allerbeste vakspecialisten van Nederland, maar ook innovatieve oplossingen op het gebied van data, sensing en IT. Hiermee dragen wij bij aan de ontwikkeling van infra, woonwijken of waterwerken. Maar ook aan vraagstukken rondom klimaatadaptatie, energietransitie en de vervangingsopgave. Van onderzoek tot ontwerp, van realisatie tot beheer: voor elke opgave brengen wij de juiste kennis aan tafel. Wij denken kritisch mee en altijd vanuit de mindset om samen voor het beste resultaat te gaan. Op deze manier anticiperen wij op de vragen van vandaag en de oplossingen voor morgen. Al 70 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT

www.anteagroup.nl

ISSN: 1570-6273

Copyright © 2018

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Disclaimer

Antea Group aanvaardt op generlei wijze aansprakelijkheid voor schade welke voortvloeit uit beslissingen genomen op basis van de resultaten van archeologisch (voor)onderzoek.